

ПРЕС-РЕЛІЗ
до засідання круглого столу
«Прихований відплив капіталу з України: форми та засоби протидії»

5 вересня 2012 р.

Недосконалі механізми та недостатньо дієві важелі державного регулювання фінансових ринків і зовнішньоекономічної діяльності в Україні створюють умови для прихованого відпливу ресурсів за межі національної фінансової системи. Через це Україна, за оцінками дослідного центру GFI (Global Financial Integrity) щорічно втрачає близько 10 % ВВП. Капітали, які створюються з використанням вітчизняних трудових та природних ресурсів на виробничих потужностях, розташованих в Україні, виводяться за межі національної економіки, виснажуючи її фінансовий потенціал. Залучення до національної фінансової системи коштів, що формуються при здійсненні економічної діяльності в Україні, проте виводяться з країни та нагромаджуються у інших економіках, є потужним потенційним джерелом нарощування інвестиційного потенціалу країни та підвищення рівня її фінансової безпеки.

Прихований відплив капіталу пов'язаний з прагненням суб'єктів господарювання максимізувати прибутковість бізнесу та оптимізувати ефективність розміщення власних ресурсів. Податки і витрати, пов'язані з дотриманням окремих регуляторних процедур, зменшують віддачу від інвестицій та терміни їх окупності, тому з метою мінімізації цих витрат бізнес переводить капітали в законодавче поле інших країн, яке дозволяє у законний спосіб уникнути цих витрат.

До основних **чинників** прихованого відпливу капіталу з України слід віднести:

1. **Недобросовісну податкову конкуренцію між країнами.** Території, які часто звать «податковими гаванями» (tax haven), встановлюють сприятливі податкові режими для здійснення окремих видів підприємницької діяльності, забезпечуючи високий рівень конфіденційності, лояльні регуляторні процедури або їх відсутність, низькі або нульові податкові ставки.

2. **Міжнародне структурування бізнес-процесів.** Користуючись перевагами режимів здійснення підприємницької діяльності у різних країнах, компанії та корпорації розміщують бізнес-процеси у країнах з найсприятливішими для кожної з них умовами. Розміщуючи бізнес-процеси з виробництва товарів або послуг у країнах з дешевшими ресурсами, створену в результаті цих бізнес-процесів додану вартість компанії штучно акумулюють на бізнес-процесах, пов'язаних з управлінням, та розміщують їх на територіях з низьким або нульовим рівнем оподаткування.

3. **Низьку якість бізнес-клімату в Україні,** яка формує несприятливі умови для залучення інвестицій та ведення бізнесу, внаслідок чого інвестори надають перевагу розміщенню коштів у сприятливішому бізнес-середовищі.

4. **Глобалізацію фінансових систем, розвиток міжнародних банківських мереж, електронних торговельних систем, мереж здійснення операцій з нерухомим майном,** які в умовах швидкого розвитку засобів комунікацій нівелюють географічні обмеження та дозволяють суб'єктам господарювання швидко приймати та реалізовувати рішення щодо переміщення фінансових ресурсів.

5. **Прогалини у законодавстві,** яке регулює сферу оподаткування, зовнішньоекономічну діяльність, фінансові ринки, через які схеми прихованого відпливу капіталу з України залишаються цілком легальним способом зменшення податкових зобов'язань, ухилення від виконання регуляторних процедур тощо. Зокрема, національне податкове законодавство не передбачає оподаткування контрольованих іноземних компаній, містить лише окремі елементи щодо регулювання трансфертного ціноутворення, окремі договори про уникнення подвійного оподаткування, підписані на не вигідних для України умовах тощо.

Основними **наслідками** прихованого виведення капіталів з України є:

- спотворення фінансових та інвестиційних потоків;
- порушення цілісності та справедливості податкової системи;
- уразливість національної фінансової системи;
- звуження бази оподаткування та перенесення податкового навантаження з бізнесу на населення.

Світова практика свідчить, що інструменти протидії прихованому відпливу капіталу з країни повинні бути невід'ємною частиною її податкового законодавства. З метою зміцнення та розширення вітчизняного фінансового потенціалу необхідно розробити та запровадити систему заходів щодо перекриття каналів прихованого відпливу капіталів з національної економіки, яка передбачає регулювання трансфертного ціноутворення, господарських операцій з «податковими гаванями», оподаткування контрольованих іноземних корпорацій, розбудови системи повернення активів та вдосконалення системи протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Узагальнюючи рекомендації міжнародних організацій та кращу практику національних урядів, серед основних **напрямів** протидії прихованому відпливу капіталу слід виділити:

1. Запровадження процедур регулювання контрольованих іноземних корпорацій (КІК).

Сутність режиму КІК полягає у зарахуванні доходів іноземних компаній, які контролюються фізичними або юридичними особами-резидентами, у дохід цих резидентів для цілей оподаткування. Це призводить до втрати економічного сенсу у використанні компаній, які зареєстровані у «податкових гаванях» для мінімізації оподаткування та акумуляції доходів. Регулювання КІК робить не вигідним для резидентів країни декомпозицію бізнес-процесів, їх розміщення у інших країнах та штучний перерозподіл доходів між країнами.

З метою побудови дієвої системи регулювання КІК та залучення активів зазначених суб'єктів господарювання до національного фінансового потенціалу необхідно сформувати підходи до вирішення у контексті вітчизняного податкового законодавства таких питань:

- визначення поняття і формування критеріїв ідентифікації контрольованої іноземної корпорації для цілей оподаткування;
- визначення видів податків, які мають сплачувати КІК в Україні, та принципів визначення об'єктів оподаткування для КІК;
- забезпечення податкового обліку і звітності КІК;
- організація контролю додержання вітчизняного податкового законодавства з боку КІК.

2. Вдосконалення механізмів запобігання штучним транзакціям з компаніями, розташованими у «податкових гаванях».

Формування в Україні дієвої системи протидії прихованому виведенню фінансових ресурсів та штучній мінімізації податкових зобов'язань через використання «податкових гаваней» є однією із передумов зниження рівня тінізації національної економіки та підвищення її фінансової стійкості.

З метою протидії прихованому виведенню капіталів через «податкові гавані» доцільно:

- 1) поширити на усіх нерезидентів, які розташовані на територіях «податкових гаваней», обмеження, які діючим Податковим кодексом України застосовуються до нерезидентів, що мають офшорний статус;
- 2) у Податковому кодексі України чітко визначити критерії, на які має спиратися Уряд при формуванні переліку «податкових гаваней». Ці критерії повинні відповідати Керівництву ОЕСР щодо застосування звіту про недобросовісні податкові режими. Такими критеріями мають стати: низький або нульовий рівень оподаткування; обмежений доступ до податкової інформації; недостатня прозорість законодавства та адміністративних процедур; наявність особливих режимів або пільг для нерезидентів. При цьому «податковою гаванню» повинна визнаватися територія, яка відповідає першій ознаці та хоча б одній з решти ознак;
- 3) завершити роботу щодо укладання та підписання Українсько-Кіпрської Конвенції про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням на умовах, які передбачають стандартні ставки оподаткування по таких угодах, які Україна застосовує з іншими країнами.

3. Створення ефективної системи повернення активів, незаконно виведених з країни.

З метою побудови дієвої системи повернення коштів, незаконно виведених з країни, мають бути створені інструменти відстеження незаконно набутих активів, їх заморожування, вилучення та конфіскації. Така система має базуватися на формуванні відповідних правових, слідчих та судових механізмів для усунення перешкод поверненню незаконно привласненого майна та протидії створенню «безпечних зон» для осіб, що скоїли злочини.

4. Регулювання трансфертного ціноутворення.

З метою запровадження дієвих механізмів регулювання трансфертного ціноутворення в Україні необхідно:

- 1) визначити у податковому законодавстві принцип «втягнутої руки» відповідно до Керівництва ОЕСР та поняття трансфертного ціноутворення, встановивши необхідність дотримання цього принципу при визначенні цін для цілей оподаткування;
- 2) розширити перелік пов'язаних осіб для цілей трансфертного ціноутворення, додавши до нього осіб, які можуть здійснювати вплив на платника податків через наявність заборгованості, постачання сировини, матеріалів тощо;
- 3) визначити обсяг контрольованих операцій (у вартісному вимірі), за якими платники податків мають вести облік щодо ціноутворення та звітувати, виходячи з балансування критеріїв важливості надходжень від цих операцій для доходів бюджету та мінімізації адміністративного навантаження на платників податків;
- 4) розробити методичне забезпечення щодо визначення цін у контрольованих операціях для цілей оподаткування.

5. Вдосконалення системи протидії легалізації (відмиванню) коштів, одержаних злочинним шляхом.

Відповідно до нових рекомендацій ФАТФ, система запобігання і протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, в Україні повинна бути вдосконалена у напрямках:

- запровадження ризик-орієнтованого підходу;
- встановлення жорсткіших вимог до інформації, яка має супроводжувати електронні перекази грошових коштів;
- посилення вимог щодо моніторингу транзакцій, учасниками або вигодоодержувачами яких є публічні діячі або пов'язані з ними особи;
- розширення списку злочинів, які можуть бути предикатними для відмивання грошей;
- посилення вимог щодо уповноважених органів у сфері боротьби з відмиванням брудних коштів.